

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: **A. V.**
st. přísl. B. r.
bytem X

zastoupen advokátem Mgr. Vratislavem Tauberem
sídlem Nám. 28. října 1898/9, 602 00 Brno

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra**
Odbor azylové a migrační politiky
sídlem Nad Štolou 936/3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 4. 2022, č. j. OAM-526/ZA-ZA11-ZA21-2021,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 14. 4. 2022, č. j. OAM-526/ZA-ZA11-ZA21-2021, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 11 228 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokáta Mgr. Vratislava Taubera.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 4. 2022, č. j. OAM-526/ZA-ZA11-ZA21-2021 (dále též jen „napadené rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím žalovaný

neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „zákon o azylu“).

II. Napadené rozhodnutí a související skutkové okolnosti

1. Žalobce požádal o mezinárodní ochranu v České republice dne 21. 7. 2021. K žádosti sdělil, že sem přijel dne 3. 9. 2019 na studentské vízum, rok zde studoval na univerzitě. Žádost odůvodnil obavou z návratu do vlasti, kde nejsou žádné perspektivy. Domů k nim chodí různí lidé a chtějí vědět, kde žalobce je.
2. V pohovoru k žádosti dne 26. 7. 2021 žalobce mj. uvedl, že od zfalšovaných voleb v roce 2020 jsou v Bělorusku nepokoje. Lidé jsou mučeni, ztrácejí se. Není tam svoboda slova, ani práce, nejhorší systém vzdělávání. Matce žalobce stále někdo volá a ptá se po žalobci, kdy se vrátí a co dělá. Domů k nim chodí také od jara 2020 policie a ptá se na to stejné. Vědí, že žalobce vycestoval a studuje v zahraničí. Žalobce se obává výsledku, který by mohl proběhnout na hranicích, jako se to stalo jeho kamarádovi (toho následně do Běloruska nepustili a poslali ho zpět do ČR).
3. Žalovaný neshledal obavy žalobce důvodnými. V napadeném rozhodnutí uvedl, že žalobce nebyl za činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu azylově relevantním způsobem pronásledován. Ve vlasti nebyl politicky aktivní, politiku vždy jen „sledoval“. Nikdy nebyl členem politické strany, neví, zda zastává nějaký politický názor.
4. Ve vztahu k § 12 písm. b) zákona o azylu žalovaný dospěl k závěru, že žalobce neuvedl žádné skutečnosti, které by vypovídaly o jeho obavě z pronásledování z azylově relevantních důvodů. Kromě jediného incidentu, kdy byl žalobce v minulosti policisty odveden na policejní stanici kvůli dechové zkoušce na alkohol, neměl ve vlasti jiné problémy se státními orgány. Žalobce nebyl předním členem opozice nebo přímým účastníkem demonstrací po volbách v Bělorusku v roce 2020; tyto volby a demonstrace se konaly několik měsíců po odjezdu žalobce ze země. Žalobce nebyl politicky aktivní ani po svém odjezdu ze země původu, k němuž došlo kvůli studiu v České republice. Žalobce tedy nesplnil důvody pro udělení azylu.
5. Neudělení doplňkové ochrany žalovaný podložil podobnými důvody jako neudělení azylu. Obavy z uvěznění žalobce v Bělorusku nemají podle žalovaného reálný základ. Státní orgány Běloruska mají perfektní přehled o tom, zda se občané Běloruska nacházejí na území tohoto státu, neboť pohyby přes hranice jsou zaznamenávány v centrální databázi. Jako nelogické proto žalovaný vyhodnotil tvrzení žalobce, že jej policie hledala v místě jeho trvalého bydliště v Bělorusku. Aktuální politická situace v Bělorusku je problematická, žalobce však nespadá do skupin osob, které by byly v hledáčku státních orgánů. Skutečné nebezpečí mu tak nehrozí a nehrozí mu ani vážná újma v důsledku vojenského konfliktu. Do vojenského konfliktu na Ukrajině se Bělorusko dosud přímo vojensky nezapojilo a nedošlo k žádným změnám na úrovni odvodů, povinné vojenské služby či mobilizace.

III. Obsah žaloby

6. Žalobce pobývá na území České republiky od roku 2019, kam přicestoval ve věku 19 let na základě studentského víza. Nesouhlasí s tím, že žalovaný označil jako důvod jeho žádosti o mezinárodní ochranu „obavu z výsledku od osob, které se na něj ve vlasti vyptávají jeho

matky“, což je zjednodušující, neboť žalobcovy obavy jsou mnohem komplexnější. Hlavním důvodem bylo, že se na něj vyptává policie, která vyhrožuje jeho matce.

7. Žalobce nevyužívá žádosti o mezinárodní ochranu „k prosté legalizaci pobytu na území ČR“, jak uvedl žalovaný. O mezinárodní ochranu nepožádal okamžitě poté, co jej policie v Bělorusku hledala poprvé v roce 2020, jelikož v té době měl platné pobytové oprávnění. Nebyl tak nucen do Běloruska vycestovat a mezinárodní ochranu nepotřeboval. Požádal o ni až v situaci, kdy mu hrozilo reálné vycestování do Běloruska, což však nijak nesnižuje jeho obavy a jde o logický postup.
8. Ve věci žalobce je zcela zásadní změna situace způsobena invazí ozbrojených sil Ruské federace na Ukrajinu, která byla zahájena dne 24. 2. 2022 (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021-31); tím došlo i k výrazným změnám bezpečnostní a politické situace v Bělorusku. Tato změna situace zde existovala již v době vydání napadeného rozhodnutí, žalovaný ji však přешel bez povšimnutí. Žalovaný vycházel ze zpráv o zemi původu, které jsou již z roku 2020 a vůbec nereflktují současnou situaci. Bělorusko pevně stojí za Ruskem a v obou zemích dochází k masivním protestům, které jsou násilně potlačovány a dochází tak ke změně i na úrovni dodržování lidských práv. Jediná aktuální zpráva se týká odvodů do vojenské služby, což je nedostatečné.
9. V době pohovoru k žádosti žalobce (26. 7. 2021) žalobce ani jeho matka netušili, z jakého důvodu se na něj policie začala vyptávat. Následně se žalobce dozvěděl, že jej policisté hledají, jelikož nenastoupil do výkonu povinné vojenské služby. K vojenské službě jsou v Bělorusku povinni muži ve věku od 18 let do 27 let a trvá 18 měsíců. Se změnou situace došlo pravděpodobně k důkladnější kontrole nástupu do výkonu vojenské služby, jelikož policejní orgány, které žalobce od nabytí zletilosti hledají u jeho matky, své nátlaky na ni od začátku ruské invaze na Ukrajině zvýšily a hledají ho u něj doma častěji, přičemž začaly vyhrožovat jeho matce, že pokud žalobce nenastoupí do armády, bude proti němu zahájeno trestní stíhání a hrozí mu vězení.
10. Obavy žalobce z návratu do země původu se s těmito novými skutečnostmi, které neexistovaly v době, když byl s žalobcem proveden pohovor, znásobily. Žalobce totiž nejenže odmítá nastoupit do výkonu vojenské služby, jelikož je pacifista a jakékoliv zapojení do vojenského konfliktu je proti jeho přesvědčení, ale především silně odsuzuje ruskou agresi, kterou naopak běloruský prezident a vláda otevřeně podporují. Žalobce naopak velmi silně sympatizuje s Ukrajinou a snaží se Ukrajince podporovat a těm, kteří přicestovali do České republiky, pomáhat. Pro žalobce je nemyslitelné, aby do výkonu vojenské služby nastoupil, jelikož se obává, že Bělorusko se může do vojenského konfliktu zapojit.
11. Žalobce sice při pohovoru nedokázal vysvětlit, proč jej policejní orgány od jara 2020, kdy dosáhl zletilosti, neustále hledají (to se dozvěděl až později). Žalovaný však tyto důvody mohl na základě informací o povinné vojenské službě v zemi původu žalobce tušit. Je povinností krajského soudu, aby k těmto novým skutečnostem přihlédl, s ohledem na povinnost úplného a ex nunc posouzení skutkové i právní stránky věci.
12. Žalobce odmítá nastoupit do výkonu vojenské služby. Branná povinnost spojená s účastí na ozbrojeném konfliktu by za určitých okolností mohla být významná z pohledu možného pronásledování z azylově relevantních důvodů ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, který musí být vykládán v souladu s čl. 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. 11. 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby

bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále jen „kvalifikační směrnice“). Jakkoli nyní v Bělorusku neprobíhá vnitřní či mezinárodní ozbrojený konflikt a Bělorusko se do vojenského konfliktu přímo nezapojovalo, není zřejmé, jak se bude situace vyvíjet. Situace se neustále mění a Běloruská armáda podle nejnovějších zpráv zahajuje náhlá masová cvičení a připravuje se na vojenské útoky. V Bělorusku je autokratický režim, jehož ozbrojené složky brutálně zasahují proti svým vlastním občanům, kteří projevují s tímto režimem nesouhlas a podrobují je systematicky svévolnému zatýkání, věznění a mučení.

13. Žalovaný je povinen zabývat se tím, do jaké míry skutečně hrozí žalobci nástup vojenské služby a v jejím rámci jeho nedobrovolné zapojení do represí v podobě násilného potlačování práv a svobod běloruských občanů. Měl by se rovněž zaměřit na to, zda žalobci v souvislosti s trestním stíháním běloruskými orgány za nenastoupení výkonu vojenské služby nehrozí nepřiměřené trestní sankce ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. c) kvalifikační směrnice, a i v případě, že by tyto trestní sankce nepřiměřenými neshledal, musel by se žalovaný dále zabývat otázkou, zda by případné uvěznění žalobce nepředstavovalo reálnou hrozbu vážné újmy v podobě mučení, nelidského či ponižujícího zacházení.
14. Žalovaný musí zjistit dostatek informací o zemi původu k posouzení otázky, zda žalobce mohl mít odůvodněný strach z pronásledování spočívající v tom, že by mu hrozilo trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby v běloruské armádě, kdy by výkon této služby za konfliktu na Ukrajině zcela jistě mohl zahrnovat účast na mezinárodních zločinech či jednáních ve smyslu čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice, jak předpokládá čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, a tyto informace řádně vyhodnotit (srov. viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10.12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45). Takové informace žalovaný neshromáždil, napadené rozhodnutí je tak založeno na nedostatečně zjištěném skutkovém stavu, a to i s ohledem na prospektivní povahu rozhodování v této věci.
15. Je obecně známo, že s událostmi v Bělorusku po posledních prezidentských volbách se pojí zhoršení situace v oblasti dodržování ochrany lidských práv, občanských i politických práv. Aktuální situace v Bělorusku nepřispívá ke zmírnění obav občanů z návratu do země původu, neboť běloruské úřady v současnosti s vysokou pravděpodobností zneužívají soudní systém k politickému pronásledování a dochází k represím občanů v souvislosti s politickým přesvědčením a politickými aktivitami. Bezpečnostní a politická situace v Bělorusku se dále zhoršuje, Bělorusko podporuje vojenskou agresi proti Ukrajině (viz zpráva Human Rights Watch ze dne 6. 4. 2022, zpráva Rady Evropské unie ze dne 2. 3. 2022).
16. Vzhledem k tomu, že žalobce stojí na straně Ukrajiny a ruskou agresi odsuzuje, podporují tyto skutečnosti jeho obavy z návratu do země původu a zvyšují pravděpodobnost toho, že bude s žalobcem nelidsky zacházeno či mu hrozí pronásledování. Důležitým faktem je i to, že žalobce žije tři roky v České republice, která Ukrajinu podporuje. Tyto okolnosti by měl žalovaný rovněž vzít v potaz a zabývat se tím, jaká je situace osob, které se do Běloruska navracejí z demokratických států podporující Ukrajinu.
17. S ohledem na současnou zásadní změnu poměrů na Ukrajině, která je obecně známá a silně ovlivňuje i situaci v Bělorusku, a která nebyla ze strany žalovaného ve vztahu k žalobci dostatečně zohledněna, žalobce navrhl, aby bylo napadené rozhodnutí zrušeno a věc vrácena žalovanému k dalšímu řízení. Na obavy žalobce je nutno nahlížet i s ohledem na nízký věk žalobce a jeho současný proukrajinský politický postoj.

IV. Vyjádření žalovaného

18. Žalovaný ve svém vyjádření konstatoval, že břemeno tvrzení leží pouze na žalobci. Správní orgán není oprávněn předjímat důvody, pro které je žádost o mezinárodní ochranu podána. Pokud by žalobce v průběhu správního řízení sdělil své obavy z nástupu vojenské služby, žalovaný by otázku nástupu do armády zhodnotil a zcela jistě by žalobci vysvětlil, že branná povinnost a povinná vojenská služba patří k základním státoobčanským povinnostem, a že se nemůže jednat o jednání označitelné jako pronásledování.
19. Žalovaný pečlivě zhodnotil žalobcem sdělené skutečnosti, avšak azylově relevantní důvody neshledal; k tomu odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Žalobce pouze hledá způsob, jak si pobyt na území České republiky zlegalizovat. Zákon o azylu však neslouží ke zhojení chyb, kterých se žalobce při prodlužování pobytového statusu podle zákona o pobytu cizinců dopustil.

V. Jednání před soudem

20. Krajský soud nařídil ve věci jednání dne 29. 5. 2023. To se uskutečnilo za přítomnosti žalobce, jeho zástupce, zástupce žalovaného a tlumočnice z jazyka ruského. Zástupce žalobce odkázal na písemnou žalobu. Napadené rozhodnutí postrádá zohlednění aktuální geopolitické situace. Rovněž se objevily nové skutečnosti, ke kterým nebyl žalobce vyslechnut. Až po provedení pohovoru před správním orgánem se žalobce dozvěděl důvody, pro které jej doma (v zemi původu) hledala policie.
21. Zástupce žalovaného uvedl, že na napadeném rozhodnutí trvá, s žalobou nesouhlasí. Skutečnosti, které žalobce v průběhu správního řízení uváděl, byly zohledněny. Zdůraznil, že žalobce žádost podal až poté, kdy mu vypršelo dosavadní pobytové oprávnění. V minulosti nevyvíjel politickou aktivitu, proto žalovaný neshledal, že by běloruské státní orgány mohly mít o žalobce zájem. Obava z narukování do armády není z hlediska zákona o azylu relevantní.
22. Soud přistoupil k rekapitulaci správního a soudního spisu. Následně byl proveden účastnický výslech žalobce. Žalobce uvedl, že do ČR přijel kvůli vysokoškolskému vzdělání. Nepodařilo se mu však prodloužit vízum, neboť na poště došlo ke ztrátě dokumentů týkající se pojištění. Pak se zkontaktoval s advokátem a ten mu sdělil, že má ještě několik měsíců oprávněného pobytu na území ČR. Pak ztratil věci a obrátil se na policii. Zde mu bylo sděleno, že nemá oprávnění pobývat na území ČR, a že mu hrozí vyhoštění. O azyl požádal v době, kdy věděl, že situaci nezvládně sám vyřešit. To již bylo období po prezidentských volbách, s jejichž průběhem a výsledkem nesouhlasil. S diktaturou, kterou v současnosti představuje Lukašenko, absolutně nesouhlasí. Poté se od své matky dozvěděl, že ho hledají lidé z vojenské správy. Jeho matka předložila vojenské správě potvrzení, že žalobce studuje v ČR na vysoké škole, a žalobce předpokládal, že z tohoto důvodu dostane odklad. Potvrzení o studiu v ČR vojenská správa nepřijala s tím, že studium v ČR není žádoucí. Od své matky se tuto informaci dozvěděl (telefonicky přes Telegram) v září roku 2021, poté, kdy mu bylo vystaveno nové potvrzení o studiu na vysoké škole v ČR a toto potvrzení mohla jeho matka předložit vojenské správě.
23. K návštěvám policistů žalobce uvedl, že dle informace od matky tito lidé chodili neuniformovaní, ale vždy se představili jako policisté. Byli u nich dvakrát nebo třikrát před provedením pohovoru před správním orgánem a poté tyto návštěvy pokračovaly. Povolávací rozkaz žalobci dosud doručen nebyl. Žalobce se nenachází na území Běloruska,

proto ho osobně nepřevzal. Obává se, že by mu povolávací rozkaz byl v případě jeho návratu ihned doručen (na hranicích). Žalobce si nebyl vědom toho, že by byl evidován v databázi branců. V době vycestování Běloruska v roce 2019 ho nikdo o této povinnosti neinformoval. Odklad mu byl udělen v roce 2020 na rok, ale poté mu již prodloužen nebyl. Myslel si, že dostane odklad na 3 roky (na dobu studia), ale nestalo se tak.

24. Dále žalobce uvedl, že v současnosti již asi pacifista není, jeho postoj se změnil. Nemůže být pacifistou, pokud probíhá válka, do níž jsou zapojeni jeho sousedé a bratři, Ukrajinci. K tomu nemůže být lhostejný. Se svými kamarády z Ukrajiny se účastnil demonstrací na podporu Ukrajiny, které se konaly v Brně, těsně po zahájení války. Účastnil se asi dvou shromáždění na Nám. Svobody. Po zahájení války pomohl dvěma kamarádům z Ukrajiny, s nimiž se předtím seznámil na kurzu češtiny, umožnil jim, aby u něj na nějaký čas mohli zůstat.
25. Soud následně přistoupil ještě k doplnění dokazování, a to čtením části zprávy Human Rights Watch, která popisovala události v Bělorusku v roce 2022. Z této zprávy mj. vyplývá, že 27. 2. běloruské úřady uspořádaly referendum o ústavních změnách, které ruší status Běloruska bez jaderných zbraní. V den referenda se po celé zemi konaly pokojné demonstrace proti ruské invazi na Ukrajinu. Policie zadržela stovky demonstrantů. Zadržení byli vystaveni bití a jinému špatnému zacházení. Následně bylo dokazování ukončeno (právní zástupce žalobce nechal další dokazování na úvaze soudu), účastníci řízení přednesli konečné návrhy a po přerušení jednání bylo přistoupeno k vyhlášení rozsudku.

VI. Posouzení věci krajským soudem

26. Krajský soud v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) podle skutkového a právního stavu zjištěného s přihlédnutím k čl. 46 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (tzv. procedurální směrnice).
27. V průběhu správního řízení žalobce vyjádřil obavy z osob (policistů), které se na něj v zemi původu chodí vyptávat k jeho matce, avšak teprve v žalobě uvedl, že má obavy z výkonu vojenské služby, do níž odmítá nastoupit. Souvislost zájmu o jeho osobu ze strany příslušníků policie s povoláním k výkonu vojenské služby se žalobce dle svých tvrzení dozvěděl až poté, kdy s ním byl proveden pohovor (26.7.2021). V průběhu jednání před soudem žalobce k tomuto tvrzení uvedl, že se v září 2021 od své matky dozvěděl, že mu nebude povolen další odklad vojenské služby z důvodu studia na území ČR. Žalobce v rámci výsledku před soudem popsal okolnosti, za nichž se dozvěděl o tom, že mu odklad z důvodu studia v zahraničí nebude povolen, a že má vojenskou službu nastoupit. Výpověď žalobce byla v tomto směru konzistentní a věrohodná. Žalobcem tvrzené okolnosti zároveň odpovídají informacím o zemi původu žalobce (informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba).
28. Podle této informace, „vojenská povinnost a následné zařazení do vojenské rezervy se vztahuje na všechny občany mužského pohlaví ve věku 18-27 let, kteří jsou ve vojenské matrice, jsou uznáni za schopné vojenské služby a nesplňují podmínky pro odklad vojenské služby a/nebo úplné osvobození od povinností vojenské služby“. Žalobce je v odvodovém věku a s výjimkou onemocnění ledvin a žaludku, které zmínil u pohovoru, a které dle svých slov řeší toliko úpravou stravy, neuváděl skutečnosti, jež by naplňovaly podmínky odkladu či osvobození

od povinnosti vojenské služby. Jeho tvrzení odpovídají zjištění v této informaci, tj. že z důvodu vysokoškolského studia je v praxi umožňován pouze jeden odklad. Dle informace OAMP není v Bělorusku náhradní (alternativní) služba umožněna odpíračům z jiných než náboženských důvodů (členům oficiálně registrovaných náboženských organizací), což žalobce, který je „bez vyznání“, nesplňuje. V případě žalobce není „na stole“ ani jiný důvod, pro který by mohl být dle informace OAMP (s. 2) od vojenské služby osvobozen (např. péče o tři a více dětí, zápis v trestním rejstříku, dřívější úmrtí blízkého příbuzného ve vojenské službě). Existence povinnosti nástupu žalobce k výkonu vojenské služby, je tedy na základě těchto informací, ve spojení s individuálními okolnostmi žalobce, zcela reálná.

29. Krajský soud má s ohledem na čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice zajistit úplné a *ex nunc* (tj. podle stavu ke dni rozhodnutí soudu) posouzení opravného prostředku podaného proti napadenému rozhodnutí. Jakkoli tato nově tvrzená skutečnost (tj. povinnost žalobce nastoupit vojenskou službu) zjevně existovala již v době, kdy byl s žalobcem pohovor prováděn, neboť žalobce se stal plnoletým v roce 2020, nemusel mu být důvod zájmu policie o jeho osobu zřejmý. Nově tvrzený důvod obav z návratu do země původu je tak nutno v řízení před soudem zohlednit, a to za účelem zabránění případného nesprávného posouzení situace žalobce ve světle aktuálních poměrů (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2015, č. j. 10 Azs 194/2015-32, k soudnímu přezkumu viz též rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 24. 8. 2015, č. j. 45 Az 30/2014-7, či rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 1. 2016, č. j. 5 Azs 20/2015-35, a ze dne 17. 1. 2017, č. j. 5 Azs 293/2016-19). Nejedná se totiž o skutečnost, která by *a priori* nemohla být z hlediska podmínek pro udělení mezinárodní ochrany relevantní.
30. Vzhledem k tomu, že žalobce nabytí plnoletosti až poté, kdy z území Běloruska vycestoval, lze povinnost výkonu vojenské služby ve spojení s deklarovaným politickým postojem (odmítnutím ruské agrese na Ukrajině a nesouhlas s podporou této agrese ze strany běloruského režimu) považovat za skutečnost, jež by mohla opodstatňovat potřebu mezinárodní ochrany vznikající *na místě* dle čl. 5 odst. 1 kvalifikační směrnice.
31. Krajský soud se tedy zabýval důvodností obav žalobce z povolání do vojenské služby, resp. z případného trestu v důsledku nenastoupení žalobce k výkonu této služby. Vyšel přitom ze zpráv o zemi původu, které shromáždil žalovaný. K námitce žalobce je nutno podotknout, že součástí podkladů pro napadené rozhodnutí je vedle aktuální informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – odvozy a povinná vojenská služba, z níž žalovaný čerpal v rámci úvah o zapojení Běloruska do válečného konfliktu Ruska s Ukrajinou, též informace OAMP ze dne 21. 2. 2022 týkající se vývoje politicko bezpečnostní situace v Bělorusku v roce 2021 a na počátku roku 2022. Žalovanému nelze důvodně vyčítat, že by shromážděné informace byly ke dni vydání napadeného rozhodnutí neaktuální, přičemž jejich obsah postačoval k posouzení žádosti žalobce v intencích jeho tvrzení ve správním řízení.
32. Ve světle nově tvrzené skutečnosti nicméně nelze přisvědčit úvahám žalovaného o spekulativnosti či účelovosti tvrzení žalobce ohledně zájmu státních orgánů o jeho osobu. V informaci MZV ČR o Bělorusku ze dne 21. 7. 2020, která se týká situace neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti, resp. návratu do vlasti po dlouhodobém pobytu v zahraničí, se totiž v bodě 13. uvádí, že „byly zdokumentovány případy, kdy běloruské státní orgány kontrolovaly pobyt určitých občanů v místě bydliště. (...) zejména dochází k ověřování, zda se některé osoby již nevrátily ze zahraničí. Typicky jde o mladé muže podezřelé z toho, že se vyhýbají povinné vojenské službě a protahují studium v zahraničí do

27 let věku. Místní milice pak požaduje doklady o studiu a namátkově kontroluje, zda se již dotyčný vrátil do Běloruska“. Tento postup zcela odpovídá skutečnostem, které žalobce tvrdil již v rámci pohovoru před správním orgánem.

33. Otázkou je, zda povinnost žalobce k výkonu vojenské služby, resp. jím deklarované odmítání této povinnosti, naplňuje podmínky pro některou z forem mezinárodní ochrany. Vyjádření žalovaného k žalobě, že se o pronásledování nikdy jednat nemůže, je zjednodušující a nepřesné.
34. Nutno připomenout, že jednou z podmínek pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu je existence oprávněných obav před pronásledováním z důvodu *rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů* ve státě, jehož občanství žadatel má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště. Cizinec, který o tuto formu mezinárodní ochrany žádá, tak musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu oprávněné obavy, že bude vystaven pronásledování alespoň z jednoho z uvedených důvodů, přičemž pronásledování zároveň musí dosahovat určité závažnosti (srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, bod 24, 25).
35. Podle čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice zahrnuje pojem politických názorů *„zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování ... a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal“*. Jak je k tomu uvedeno v příručce UNHCR k postupům pro určování právního postavení uprchlíků (bod 80), *„(z)astávání politických názorů lišících se od názorů vlády není samo o sobě důvodem k nárokování si právního postavení uprchlíka, a žadatel musí prokázat, že skutečně má obavy z pronásledování pro své názory. Předpokladem toho je, že žadatel zastává názory, které nejsou tolerovány ze strany úřadů a které kritizují jejich politiku a metody. Dále to předpokládá, že tyto názory se staly předmětem pozornosti úřadů nebo jsou jimi přisuzovány žadateli“*.
36. Pokud žalobce tvrdí, že nesouhlasí s vládní politikou (zahrnující podporu Ruska ve válce na Ukrajině), musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu oprávněné obavy, že bude *v důsledku* odmítnutí vojenské služby právě pro zastávání svých politických názorů, resp. z důvodu, že jsou mu takové politické názory přisuzovány, vystaven pronásledování ve smyslu čl. 9 kvalifikační směrnice (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2004, č. j. 5 Azs 4/2004-49, a ze dne 7. 8. 2012, č. j. 2 Azs 17/2012-44).
37. Podle ustálené judikatury není samotné plnění branné povinnosti, byť by se jednalo o výkon služby s účastí na bojových akcích, samo o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Toto obecné pravidlo platí v situaci, že se jedná o plnění branné povinnosti v regulární armádě, které je v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem, a že případné odepírání výkonu takové služby z důvodu svědomí není trestáno nepřiměřenými sankcemi. Branná povinnost, *spojená s účastí na ozbrojeném konfliktu*, by mohla být azylově relevantní v situaci podřaditelné čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, podle něhož je pronásledováním *trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice*. V úvahu může přicházet též pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice, tj. pronásledování ve formě *právních, správních, policejních či soudních opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání*]; k tomu viz

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45, č. 4304/2022 Sb. NSS, či rozsudky téhož soudu ze dne 17. 12. 2015, č. j. 5 Azs 158/2015-24, a ze dne 26. 2. 2016, č. j. 5 Azs 168/2015-36.

38. Ve vztahu k aktuální situaci v Bělorusku je nutno uvést, že tato země se i přes dlouhodobé spojení s Ruskem ani k datu vydání napadeného rozhodnutí, ani ke dni vydání rozhodnutí soudu, do válečného konfliktu na Ukrajině přímo vojensky nezapojila. Z informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba, vyplývá, že i přes indicie o možném záměru Lukašenkova režimu tak učinit, *brání běloruskému vstupu do války zejména silný odpor řadových vojáků i důstojníků: armádní špičky se obávají, že by případná ofenzíva na ukrajinské území vedla ke spontánním vzpourám mužstva či hromadnému vzdávání se ukrajinské straně. Uvedenou situaci v čase dále prohlubují ruské neúspěchy a ztráty v probíhajících bojích*. Informace i o zemi původu neprokazují, že by se Bělorusko na straně Ruska přímo zapojilo do války proti Ukrajině.
39. Cvičení běloruské armády a přípravy na vojenské útoky, na něž žalobce prostřednictvím odkazů na zprávy aktuální v květnu 2022 poukazoval, nevyústila až do dne vydání tohoto rozsudku do přímého zapojení Běloruska do války vedené Ruskem na ukrajinském území. Tvzení žalobce o možném zapojení Běloruska do tohoto konfliktu soud nespochybňuje, nicméně od počátku ruské invaze na Ukrajinu, tj. od 24. 2. 2022, až do doby vydání rozhodnutí krajského soudu o této žalobě k tomu nedošlo. Za této situace soud nemá za splněnou podmínku, že by se běloruská armáda přímo účastnila probíhajícího ozbrojeného konfliktu, a že by tedy tato armáda, v níž by žalobce měl sloužit, opakovaně a systematicky páchala, resp. měla páchat, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti nebo činy, které odporují zásadám a cílům OSN, tj. že by v případě žalobce výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice (srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13). Není tedy naplněn důvod pronásledování podle § 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice spočívající v trestním stíhání či trestu za odepření výkonu vojenské služby *za konfliktu*.
40. Ke stejnému závěru však nebylo možné dospět ve vztahu k pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice, tj. pronásledování ve formě *právních, správních, policejních či soudních opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání*.
41. Jak vyplývá z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 19. 11. 2020, ve věci *EZ*, C-238/19, bod 47 a 48, „*v mnoha případech je odepření vykonat vojenskou službu vyjádřením politických názorů, které spočívají v odepření jakéhokoliv použití vojenské síly nebo v odporu proti politice nebo metodám orgánů země původu, náboženského přesvědčení, nebo je odůvodněno příslušností k určité společenské vrstvě. V těchto případech je pronásledování, ke kterému může toto odepření vést, rovněž spojeno se stejnými důvody*“. Existence souvislosti mezi azylově relevantním důvodem pronásledování a trestním stíháním a trestem za odepření výkonu vojenské služby není dána automaticky a v případě odepření výkonu vojenské služby „mimo konflikt“ (jako tomu je aktuálně v případě žalobce), je třeba se prokázáním této souvislosti zabývat.
42. Soud má za to, že tato souvislost byla prokázána věrohodnou výpovědí žalobce v rámci jednání před soudem. Žalobce odmítá do výkonu vojenské služby nastoupit. V žalobě uvedl, že je pacifista, což však v rámci výsledku před soudem upřesnil v tom směru, že odsuzuje ruskou agresi a sympatizuje s Ukrajinou. Jak vyplývá ze směrnice UNHCR k mezinárodní ochraně č. 10, „odmítnutí výkonu vojenské služby z důvodu svědomí zahrnuje nejen

absolutní odpůrce (pacifisty), tj. ty, kdo mají odpor k jakémukoliv použití ozbrojené síly nebo účasti v jakémkoliv válce, ale i ty, kdo věří, že „použití síly je oprávněné jen v některých případech a v jiných je nutné je odmítnout“ („částečné/selektivní odpírání“).

43. To je i případ žalobce, který před soudem vypověděl, jak v rámci svých možností tento svůj politický názor či postoj projevuje. Uvedl, že k vojenské agresi na Ukrajině nemohl zůstat netečný. Popsal, že se v Brně na Náměstí svobody po vypuknutí invaze účastnil dvou demonstrací na podporu Ukrajiny, pomohl též dvěma svým kamarádům z Ukrajiny s ubytováním. S běloruským režimem absolutně nesouhlasí, nesouhlasí s agresí Ruska vůči Ukrajině. Je pravdou, že v rámci pohovoru, který byl proveden před správním orgánem ještě před ruskou invazí na Ukrajinu, žalobce konstatoval, že žádný politický názor nemá. Žalobce neuváděl, že by se v minulosti jakkoli politicky vyjadřoval. Od té doby však došlo k podstatné změně okolností (tím je právě válka na Ukrajině, která dosud trvá, a vyjadřovaná podpora Běloruska agresorovi) a soud žalobci uvěřil, že jeho politický postoj prošel jistým vývojem, že odsuzuje ruskou agresi na Ukrajině a nesouhlasí s tím, že běloruská vláda Rusko podporuje. V této válce se jednoznačně staví na podporu Ukrajiny. Žalobce na území ČR s ukrajinskými postoji sympatizuje a Ukrajince podporuje. Soud zohlednil i věk žalobce, u něhož není posun v politických postojích ničím neobvyklým. Žalobce byl v době vycestování ze země původu ještě nezletilý, postupem času a vlivem nových událostí se vyprofiloval jeho náhled na vládnoucí režim v zemi původu.
44. Lze tak mít za prokázané, že žalobce odepírá povinnou vojenskou službu z důvodu nesouhlasu s běloruským režimem, který podporuje (byť nepřímou) ruskou agresi na Ukrajině. V případě žalobce proto soud shledal souvislost mezi *zastáváním určitých politických názorů* a odepřením výkonu vojenské služby. Subjektivní prvek odůvodněného strachu z pronásledování má soud v případě žalobce za naplněný. Je proto na místě se zabývat tím, zda žalobci za odpírání výkonu vojenské povinnosti skutečně hrozí pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice.
45. Jak k tomu uvedl Soudní dvůr EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, diskriminační nebo nepřiměřená povaha aktů či opatření, jimž by mohl být žadatel o azyl vystaven v důsledku odepření nástupu do vojenské služby, by musela dosahovat určité míry závažnosti, a to v tom smyslu, že by musela překračovat meze toho, co je nezbytné pro výkon legitimního práva dotyčného státu udržovat vojenské síly (bod 50). Podle informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba, *může být za vyhýbání se povinné vojenské službě uložen peněžní trest (ve výši stovek - jednotek tisíc Eur) nebo trest odnětí svobody v délce až 2 roky (vyhýbání se službě) či až 5 let (vyhýbání se službě s použitím podvodu). V praxi byly užívány obě možnosti*. Takové tresty obecně nelze považovat za natolik nepřiměřené či diskriminační, že by jejich případné uložení žalobci mohlo naplňovat definici pronásledování ve smyslu čl. 9 kvalifikační směrnice. Rovněž podle závěrů Soudního dvůra EU v rozsudku ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, „se nejeví, že by taková opatření, kterým je vystaven voják z důvodu odepření vykonat službu, jako jsou uložení trestu odnětí svobody nebo propuštění z armády, mohla být s ohledem na legitimní výkon práva dotyčného státu udržovat ozbrojené síly považována za natolik nepřiměřená nebo diskriminační, že by patřila mezi akty pronásledování, které uvádí tato ustanovení“ [pozn. - čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice], bod 56. Je však na vnitrostátních orgánech, aby v tomto ohledu zkoumaly všechny významné skutečnosti týkající se země, z níž pochází žadatel...včetně právních předpisů této země a způsobu jejich uplatňování“ (bod 53).

46. V případě Běloruska není možné vystačit s konstatováním, že tresty ukládané za odepření výkonu vojenské služby (v rozporu se zákony země původu) jsou s ohledem na legitimní výkon práva dotyčného státu udržovat ozbrojené síly přiměřené. S ohledem na povahu vládnoucího režimu a obecně známé informace o nelidském a ponižujícím zacházení zvláště ve vztahu k osobám zadrženým a vězněným z „politických důvodů“, je v případě žalobce na místě zabývat se podmínkami, které v běloruských vazbách a věznicích panují. Takové informace jsou totiž nezbytné pro posouzení, zda je u žalobce, jemuž hrozí v důsledku odepření nástupu k výkonu vojenské služby i několikaletý trest odnětí svobody, dána existence přiměřené pravděpodobnosti pronásledování. K přijetí takového závěru nicméně již soud nenalezl ve správním spise dostatek aktuálních informací.
47. Žalovaný se v napadeném rozhodnutí nezabýval situací osob, které po návratu ze zahraničí odmítají nastoupit do výkonu vojenské služby. Takové informace je třeba doplnit, a to zejména s ohledem na vojensko-politický vývoj v zemi původu ve vazbě na vpád ruských vojsk na Ukrajinu. Podle informací o zemi původu je porušení této povinnosti v praxi trestáno, jak bylo výše shrnuto, potrestání tedy hrozí i žalobci, tj. včetně trestu odnětí svobody. V dalším řízení proto bude nutné zabývat se těmito tresty podrobněji, včetně podmínek v běloruských věznicích, resp. přístupem k zadrženým a vězněným osobám. Dosud shromážděné informace nasvědčují tomu, že mučení a jinému nelidskému zacházení jsou ze strany policie a bezpečnostních sil běžně vystavováni zejména odpůrci Lukašenkova režimu. Podle informace OAMP ze dne 28. 6. 2021, Bělorusko – Bezpečnostní a politická situace v zemi (s. 3), bylo při povolebních nepokojích v letech 2020-2021 zdokumentováno u stovek zadržených osob *mučení a jiné kruté zacházení včetně bití, psychologického násilí, sexuálního násilí, elektrických šoků, slzného plynu či odepření potravy, vody, hygienických potřeb, spánku a zdravotní péče*. Dle OBSE se bylo toto zacházení *systemové a sloužící k zastrašení opozice, v menší míře pak k zajištění informací či vynucení přiznání*.
48. Jakkoli žalobce před vycestováním ze země původu svůj politický názor veřejně neprezentoval, odmítavý postoj k nástupu do výkonu vojenské služby spojuje právě s podporou ruské agrese vůči Ukrajině, která je ze strany běloruského vládnoucího režimu podporována. Jak přitom vyplývá z informace OAMP ze dne 21. 2. 2022, Bělorusko, Shrnutí krizového vývoje po prezidentských volbách v roce 2020, Vývoj politicko-bezpečnostní situace v roce 2021 a na počátku roku 2022, režim nepostihoval pouze disidentní jednání zahrnující skutečnou protirežimní práci, ale i *objektivně banální jednání – postavení sněhuláka s protirežimními insigniemi, nošení ponožek v protirežimních barvách, tanec na veřejnosti či vyjádření protirežimního názoru na sociálních sítích* (s. 4). Libovůle státní moci ve vztahu k jakémukoli (i domnělému) náznaku nesouhlasu s vládnoucím režimem, resp. jednání s tímto režimem spojenými (za takové jednání lze bezpochyby považovat i podporu ruské agrese na Ukrajině), je patrná i z informace o různorodé kvalifikaci trestných činů za trestané skutky, přičemž několikaleté tresty byly ukládány i kvůli zmiňovanému banálnímu jednání (s. 5).
49. Ve vztahu k žalobci nelze vedle jeho odmítavého postoje k výkonu vojenské služby odhlížet ani od skutečnosti, že od roku 2019 pobývá na území České republiky jakožto země, která je součástí tzv. demokratického západu, s nímž se Lukašenkův režim snaží omezit vztahy (s. 6), resp. která od počátku ruské invaze Ukrajinu silně podporuje. Uvedené okolnosti podle soudu mohou zakládat důvodný předpoklad, že by žalobci v případě návratu do země původu mohlo hrozit pomyslné označení „odpůrce režimu“, přičemž s ohledem na (i

žalovaným zdůrazňovaný) přesný přehled o pohybu osob přes hranice, by jeho příjezd bezpochyby nezůstal nepovšimnut.

50. Lze tak shrnout, že na základě dosud shromážděných informací a skutečností zjištěných v řízení před soudem nelze dospět k závěru, který přijal žalovaný, tj. že zde není riziko přiměřené pravděpodobnosti pronásledování žalobce podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Pokud by takové riziko shledáno nebylo, je třeba v rámci posouzení podmínek pro udělení doplňkové ochrany ve smyslu § 14a odst. 2 písm. b) zákona o azylu uvážit, zda žalobci nehrozí vážná újma, a to v důsledku jeho obav z uvěznění, které dostaly prismatem nově zjištěných skutečností (odmítnutí nástupu k vojenské službě a s tím spojené možnosti trestního stíhání) reálné kontury.
51. Na závěr je rovněž třeba podpořit argumentaci žalobce, který se vymezil proti opakovanému osočování žalovaného z účelového podání žádosti „k prosté legalizaci pobytu“. Primárním účelem institutu mezinárodní ochrany je možnost legálního setrvání na území státu, který mezinárodní ochranu – při naplnění stanovených podmínek – poskytuje. V řízení o každé žádosti o mezinárodní ochranu je proto třeba posoudit, zda jsou tyto podmínky splněny. Jakkoli žalobce podal žádost o mezinárodní ochranu s jistým časovým odstupem, samo o sobě to nesvědčí o účelovosti či nedůvodnosti takové žádosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2019, č. j. 8 Azs 27/2019-52).

VII. Závěr a náklady řízení

52. Soud žalobě vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). V něm je žalovaný právním názorem krajského soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení bude povinností žalovaného na základě aktuálních zpráv o Bělorusku vyhodnotit, zda žalobci s ohledem na zastávání politických názorů, které se projevují odmítavým postojem k nástupu do vojenské služby v zemi, jež je významným podporovatelem vojenské agrese Ruska na Ukrajině, hrozí pronásledování, případně vážná újma, a zda z těchto důvodů nesplňuje podmínky pro udělení mezinárodní ochrany.
53. Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce měl ve věci úspěch, a proto mu soud přiznal náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení před soudem tvořených náklady za zastoupení advokátem za požadované dva úkony právní služby po 3 100 Kč (převzetí věci, sepsání žaloby), tedy 6 200 Kč a dva režijní paušály po 300 Kč podle § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 a § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, celkem tedy 6 800 Kč. Advokátní kancelář, v níž žalobce působí (HLADÍK & TAUBER, advokátní kancelář, v.o.s.), je plátcem DPH, proto se odměna a náhrada hotových výdajů zvyšují o částku odpovídající této dani, tj. o 1 428 Kč. Celková výše žalobci přiznaných nákladů řízení tak činí 11 228 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 29. května 2023

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně